

Anketa Lektorskega društva Slovenije o vrednotenju lektorskih storitev

Spodbude za izvedbo ankete leta 2017 lahko strnemo v pet točk:

1. Na društveni e-naslov prejemo vsako leto več povpraševanj za lektoriranje. Naročniki se obračajo na stanovsko društvo predvsem zaradi referenc, ki jih potrebujejo, da bi lektoriranje lahko naročili pri lektorju, ki je (posebej in potrjeno) usposobljen za izbrano besedilo.
2. Člani našega društva in lektorji nečlani se vse pogosteje obračajo na Lektorsko društvo Slovenije zaradi agresivnega oglaševanja lektoriranja pod primerno ceno, tudi trikrat nižjo od priporočila v smernicah LdS za odločanje o ceni lektorskih storitev.
3. Predstavnica društva je aprila 2016 na pobudo dodatnega vprašanja, ki ga je postavil predsednik evalvacijske komisije za študijske programe slovenistike in splošnega jezikoslovja na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, pojasnila razmere na trgu, tudi zaznavanje potrebe po certificiranju oziroma licenciranju. Komisija se je strinjala, da gre priporočilo za certificiranje poklica lektor/jezikovni svetovalec tudi v končno poročilo evalvacijske komisije Nakvis.
4. Poziv delovne skupine za sivo ekonomijo na Finančni upravi Republike Slovenije – na naše društvo so se decembra 2016 obrnili kot na edino združenje te poklicne skupine v Sloveniji, ki bi lahko imelo informacije o organiziranosti dela svojih članov in drugih lektorjev v Sloveniji.
5. Društvo je že bilo vabljeno tudi na delovno sodišče kot priča v postopku lektorice, ki toži časopisno hišo, da jo zaposli (ker že predolgo dela po pogodbi), sicer pa nikoli ni bila članica LdS. Zanimal jih je standard oziroma normativ glede števila strani, ki jih lektor naredi v enem delovnem dnevu.

Povabilo k izpolnjevanju anketnega vprašalnika je Lektorsko društvo Slovenije (LdS) poslalo po elektronski pošti vsem svojim članom (113 naslovov), nečlanom, ki želijo prejemati sporočila LdS (489 naslovov), in na druge naslove (90) ter na SlovLit. Izpolnjene ankete smo zbirali od 20. marca do 4. aprila 2017. V analizo smo lahko vključili 132 izpolnjenih vprašalnikov. Iz odgovorov izstopa nekaj pomembnih ugotovitev:

- 55 % sodelujočih v anketi lektorira, vendar to ni njihova osnovna zaposlitev.
- Večji delež (34 %) jih lektorira šele od 5 do 10 let, 29 % pa od 10 do 20 let.
- Četrtnina tistih, ki lektorirajo ob drugi redni zaposlitvi, lektorira zaradi veselja in ljubezni do jezika. Noben zaradi odplačevanja kredita/posojila.
- Skoraj polovica vseh odgovorov navaja, da lektorirajo na črno ter večinoma diplomske in seminarske naloge (70 %).
- Večina se jih ima za izkušene lektorje. Samo 10 % pa jih posebej obračuna tudi jezikovno svetovanje.

Splošni podatki o anketirancih (n = 132):

- po spolu: 89 % (118) žensk, 11 % (14) moških;
- po starosti: prevladujejo (42 %) stari med 31 in 40 let, 26 % mlajših (21–30 let), 16 % 41–50 let, 10 % pa starejših (51–60 let);
- po izobrazbi: več kot 90 % slovenistov;
- 68 % anketirancev je zaposlenih;
- osnovna zaposlitev: samostojni podjetniki (23 %); enak odstotek (23 %) zaposleni, vendar ne kot lektorji; 20 % je študentov/upokoancev/raziskovalcev/nezaposlenih/brezposelnih; 12 % učitelji v šoli; lektorji – samozaposleni v kulturi (5 %), v zasebnem podjetju (10 %), v javni ustanovi (5 %).

Tistim, ki niso zaposleni kot lektorji, smo postavili še dve vprašanji:

Zakaj ob zaposlitvi še lektorirate?

35 % brez posebnega razloga (dodatni zaslužek), 22 % samo za prijatelje in znance, 25 % iz veselja do lektoriranja in ljubezni do jezika, 6 % zaradi preživetja ali nizke plače.

Kako imate urejeno svojo dejavnost lektoriranja?

36 % po avtorskih pogodbah, 33 % večinoma na črno, drugo – zastoj, za prijatelje, različno, tudi na črno, osebno dopolnilno delo (20 %), 10 % popoldanski s. p.

Vsi anketiranci so odgovorili na vprašanje, katere vrste besedil lektorirajo (večinoma):

- diplomske in seminarske naloge (70 %),
- strokovne in znanstvene publikacije, magistrske naloge in doktorske disertacije (54 %),
- publicistiko (36 %),
- leposlovje (27 %),
- spletne strani, oglase, trženjska besedila (20 %),
- govornjena besedila (10 % oziroma 13 lektorjev).

Odgovore na vprašanje o ceni lektoriranja (neto, za 1 avtorsko stran, brez DDV) povzemamo takole:

- povprečna cena: 2,2 EUR;
- najvišja: 3,7 EUR;
- najnižja: 1,6 EUR;
- želena: 4,2 EUR;
- jezikovno svetovanje: 90 % anketirancev ga sploh ne obračuna (to stori le 13 sodelujočih v anketi);
- 67 % (8 lektorjev) za jezikovno svetovanje računa med 10 in 20 EUR na svetovalno uro;
- povprečen mesečni zaslužek z lektoriranjem: manj kot 500 EUR (60 %), med 500 in 1000 EUR (16 %), več kot 1000 EUR (8 %);
- kako določate cene svojih storitev: glede na naročnika (64 %), glede na konkurenco na trgu (29 %), glede na svoje potrebe (13 %), glede na cenik LdS (13 %), glede na besedilo (6 %);
- 68 % jih je naročilo že kdaj zavrnilo zaradi slabega plačila, 29 % jih tega še ni storilo.

Na vprašanje o mesečnem prihodku smo prejeli le 77 odgovorov (58 % anketirancev), povprečje odgovorov je 903,2 EUR. Večina (58 %) jih poleg lektoriranja opravlja še drugo dejavnost (39 % prevajanje) – nobeden od anketirancev ne piše diplomskih in seminarskih nalog, noben ne fotokopira, tiska ali veže nalog.

Anketirance smo prosili za samooceno. Za izkušenega lektorja se je opredelilo 70 % anketirancev, 14 % (18 odgovorov) jih poudarja, da se osredotočajo le na pravopis, 13 % (17 odgovorov), da so boljši pri vsebinskih vidikih kot pri zatičkih. Nekateri (10 %) predvsem svetujejo in manj odpravljajo napake, 23 % pa jih je posebej navedlo, da je tudi odziv naročnikov na delo večinoma dober.

Kako pa svoje lektorske storitve oglašujejo? Večina (63 %) nova naročila pridobiva večinoma po priporočilih zadovoljnih naročnikov, 53 % jih sploh ne oglašuje, 16 % pa ima svojo spletno stran.

Sklepne ugotovitve

Odziv na anketo je bil izjemen. To potrjuje zahtevnost in obstoj težav, ki jih prinašata neopredeljena dejavnost in nereguliran poklic. Po drugi strani pa 132 izpolnjenih vprašalnikov pomeni reprezentativen vzorec delujočih lektorjev in zato reprezentativnost rezultatov ter nadaljnjih ugotovitev.

Večina (63 %) anketirancev lektorira od 5 do 20 let, kar pomeni mlajšo generacijo, predvsem posameznikov, ki ne lektorirajo v kolektivu. Anketa je zajela tudi 13 lektorjev (10 % anketirancev) govornjenih besedil. To je podatek, ki spodbuja k premisleku o možnostih usposabljanja in izpopolnjevanja na tem področju ter na splošno o razvoju slovenske fonetike in pravorečja.

Med kolegi, ki lektorirajo ob drugi stalni zaposlitvi, jih 35 % to delo opravlja brez posebnega razloga oziroma zaradi manjšega dodatnega zaslužka, 25 % pa jih lektorira iz veselja in ljubezni do jezika. Oba odstotka sta zelo visoka, tako da pojasnjujeta težave pri profesionalizaciji lektoriranja – glede opredelitve dejavnosti in kakovosti storitve ter glede cene.

Po podatkih iz ankete ugotavljamo, da lektoriranje pomeni predvsem lektoriranje diplomskih in seminarских nalog. Lektorji, ki se z lektoriranjem ukvarjamo profesionalno (zaposleni kot lektorji), se zavedamo, da je to področje, na katerem ne moremo doseči cene, ki bi jo morali za vsaj minimalni mesečni prihodek.

Cene lektoriranja – priporočeni ceni Lektorskega društva Slovenije (3,4 EUR) se po podatkih pričujoče ankete še najbolj približa le povprečna najvišja cena lektoriranja ene avtorske strani. Cena, ki si jo sodelujoči v anketi želijo, pa je zelo stvarna. Ostaja izziv, kako jo doseči. Nekaj možnih predlogov in odgovorov:

- z regulacijo poklica lektor,
- opredelitev občasnega lektoriranja kot lektoriranja diplomskih in seminarских nalog v okviru dopolnilnega osebnega dela (ker gre zaradi nizke cene na tem trgu večinoma za delovno razmerje med dvema fizičnima osebama),
- ozaveščanje profesionalnih lektorjev o dejanski vrednosti intelektualne storitve, kot je lektoriranje,
- ozaveščanje lektorjev, da je trg pripravljen plačati realno ceno, ne pa podcenjenih storitev,
- ozaveščanje, da založbe niso edini in prvi možni delodajalec za lektorje (slovenska knjižna produkcija se celo še zelo zmanjšuje; vir) ter da odgovornost za (ne)lektorirana književna dela ne more biti na neregulirani dejavnosti lektoriranja,
- izgradnja lektoriranja in jezikovnega svetovanja tudi kot gospodarske kategorije (ne le kulturna in družbena).

Jezikovno svetovanje je področje, ki se ga lektorji večinoma še ne zavedajo, saj ga kot storitev obračuna le 10 % (13 lektorjev), ki so sodelovali v naši raziskavi. Obračunavanje po urah prevladuje, cena svetovalne ure pa je v primerjavi s svetovalnimi storitvami na drugih področjih nekajkrat manjša. Tudi to je priložnost za ponovni premislek in izračun, koliko je vredna ena ura lektorjevega dela in koliko bi morala biti. Skupaj s podatkom, da 70 % sodelujočih lektorira večinoma diplomske in seminarские naloge, ugotavljamo, da je v lektoriranju kot trenutno neprofesionalizirani dejavnosti še ogromno neizkoriščenih priložnosti na prostem trgu.

Kljub temu nismo prezrli podatka, da skoraj dve tretjini lektorjev ob tej opravlja še drugo dejavnost. To je po eni strani razumljivo (zaradi prej navedenih razlogov oziroma razmer na trgu), po drugi strani pa pozitiven podatek, saj pomeni, da smo lektorji večinoma tudi dovolj prilagodljivi in znamo izkoristiti še druge sposobnosti.

Priznana in institucionalizirana področja slovenistike so: poučevanje slovenščine kot maternega in tujega jezika, raziskovanje jezika, proučevanje besedja, zbiranje in ustvarjanje korpusov ter jezikovnih tehnologij. Ker jezikovno svetovanje ni institucionalizirano v slovenistiki, čeprav je njegova primarna naloga skrb za jezikovno kulturo, ni institucionalizirano niti okolje, v katerem delujejo jezikovni svetovalci/uredniki in lektorji, kljub temu da je izjemnega pomena za kulturo in družbo ter ga potrebuje tudi gospodarstvo.